

Вечар пам'яты Александра Духновича (фото Маріанны Смолар)

10-руча русинських недільних шкіл на Пудкарпатю (фото Віталія Мухи)

На першій сторінці обкладинки Алксандер Духнович
(акварель Василя Скакандія)

РУСИНСЬКИЙ RUSZIN VILÁG СВІТ

рочник XI. число 100., марець – апріль 2013
XI. évfolyam 100. szám, március – április 2013

число 100. szám

Александр Духновичу
Duchnovics Alexander 210

Курта кроника

Марець

1-3.: У Деві (Румынія) тримали засідання Світової Ради Русинув (СРР), розповіли про всі питання: зміни Устава організації, членські внески, підготовка Конгресу Ради Русинув, аналіз результатів списування обywatelства у державах, де живуть Русини, обговорення задач, котрі ся тичуть списування обywatelства у Пудкарпатію, зучащення у Націоналнум Сятові Русинув Румынії 3. марца у поселеню Пожога, што був організований Културным Обществом Русинув. Очередное засідання СРР буде у майови місяці в Мукачові.

Гратулуєме Др. Дёрдю Фірцакови, представителёви Русинув, з далшым вубранём у посланики Парламента Румынії!

9.: Посланики Кішвардського РС и притомні гості праздновали **Жунський День и памятный день Революції и Вызволнуй войны 1848–49. рокув.** З привітственным словом и історичнов бесідов виступив председатель містного РС Иван Фабіан.

23-25.: Діточий ансамбль „Русинята” первый раз айбо результативно зучаствив ся на Межнароднум Фестивалі Молодежи у Руськум Културнум Центрі Будапешта, де заняв третёе місто.

24.: Паскудна погода не застановила участникув шора акцій, посвяченых дню роження Ференца Раковця ІІ. Близь 200 притомных зучаствили ся на Сятуї Службі и торжественнум сятові, по котрых поклали вінці ку памятникowi славному вождьови **Ференцови Раковційови ІІ. у Шарошпотокови и Борши.**

28.: Централна Статістична Управа тримала пресконференцію за кунцёві дані **списування обywatelства** Мадярщини 2011. рока.

Апріль

6.: У Мішколці, у Домі Умілств, была представлена містерія за живот грекокатоліцького мученика **Теодора Ромжи** (Слова: Ласлова Пушкаша, музыка: Томаша Бубнова). У програмі зучаствили ся єпископ Гайдудорозькуї Єпархії Філіп Кочіш, єпископ-єгзарх Мішколцького Апостолського Єгзархата Др. Атаназ Орос, многі грекокатоліцькі церькувні хоры, межи котрыма и заслуженый наш Мужський Хор Сятого Єфрема.

6.: У Мадярськум Домі Будапешта **Пудкарпатське Общество** тримало очередное ручное

засідання. Окрем членув Общества на засідання были покликані представителі відицьких організацій и пудкарпатських партнерських організацій. Акцію отворив Томаш Катона, председатель Пудкарпатського Общества. Послаником от отцюзнянуй русиньскуй сполности была Віра Гіріц, председатель ВРС. Она поздравила притомных и проінформовала собур за діятельство русиньскуй общины Мадярщини.

17.: Состояло ся засідання **РНС округа Боршод-Абов-Земплин** по фінансовум извітові за прошлый рук. По засіданю на головнуй улиці Мішкольца, коло памятникуй таблы на стіні хыжі Раковця, отбыло ся покладеня вінцов на честь Великого князя.

18-19.: Сотрудники Вседержавного Русиньского Самосправования зучаствили ся у дводнёвуй акції пуд титулом „**День товмачув Мадярщини**”. Важное місто у конференції дустав доклад „Товмаченя и перевод у Европейськум Союзі”.

19.: Лавреату премії Антонія Годинки 2012. рока **Миронови Жірошови**, котрый позад хвороты не змуг зучаствити ся у нагажденю, диплому и памятникуй плакет од имени русиньскої общины и председателя ВРС вручив депутат Общого Собура Янош Мігаль Соноцкі. Вун поздравив лавреата из нагадов и жадавав му здоровля и далшых гораздув.

20.: Пуд організацієв Пудкарпатського областного благодійного фонда „Русиньска школа” 20. апріля 2013. рока у Мукачові праздновали **10 рокув функціонування русиньских недільных школ.** У керетох програмы сята были красний концерт діточых народных ансамблюв, декламованя вершув, презентація новых русиньских учебникув, нагады ліпшым педагогум, а также выставка портретув вызначных особ русиньскуй історії и культуры народного умільця Украины Василя Скакандія.

27.: Депутатський корпус **Вседержавного Русиньского Самосправования** тримав очередное засідання. Были затверджені звіты за 2012. рук и концепції бюджета на 2014. рук.

27.: Пуд організацієв Столичного Русиньского Національного Самосправования и при пудпорованю многых самосправовань рузных районув Будапешта и иных поселень, був проведений **вечар памяти Александра Духновича** на честь 210. ручниці од дня роження.

210 ручный юбілей Александра Духновича

27 априля 2013. рока Столичное Русинськое Національное Самосправованя у властнуй резиденції організовало празднованя 210. ручниці роженя Александра Духновича. Акцію пудпоровали ВРС и РС IX., XII., XIV., XIX. районув Будапешта. Великоє число притомных поздравила председатель СРНС Ольга Сілцер-Ликович, пак з бесідов за живот нашого Просвітителя выступили Др. Маріанна Лявинец и Павло Мийсарош. Єдным из памятных моментув акції був концерт Пудкарпатського народного ансамбля „Червена ружа” (солісти: Ольга Прокоп, Олена Никитюк). У исполненю членув діточого ансамбля „Русинята” (Бетіна Цап, Дёрдь Матій, Вівієн Ликович, Александер Ликович) прозвучали верші Александра Духновича. Габор Гаттінгер декламовав товмачені ним на русинський язык верші Будителя, написані на мадярськым языкови. Ведучыма концерта были Маріанна Барта и Даниел Головацький. У кунцёви культурнуй програмы отбыла ся презентація книги Габора Гаттінгера „Праненависть” и выставка образув русинських маляров.

Александер Духнович у модернум світі

За великого сына русинського народа само собов добрі знавуть люде вошколовані, патріоты, а што знає вадь годна узнати за Александра Духновича днешня молодеж, котра інформацію звыкла черяти из інтернета и ліпше звыкнута ся орієнтовати на моніторі компютера?

Путуєме у віртуал. Загуглиме раз кирилицёв „духнович”. Такой за 0,19 секунды маєме результат – 40 500 споминань. Набереме латиніков „duchnovic”, мало менше – 7 030, хоть і час глядана довжшый, 0,22 секунды; интересно, же мадярський варіант „duhnovics” споминавуть у інтернеті частіше (!), ги чеський и словацький – 12. 600 (туй ищи довжшый час глядана – 0,29 секунды).

Зашто ся дузнаєме, кедь зачнеме тото вшытко читати? Нараз мусай уповісти, же не вшытко є за нашого національного героя. Доста уповісти, же сяку фамілію носять у Білорусі. Велику часть составляють комерційні голошеня з адресов, наприклад, банківськов. Айбо из них также маєме хосен, мож ся дузнати, де суть улиці Духновича. У Пудкарпатю йсе в Ужгороді, Мукачові, Хусті (там є ищи парк познатого Русина), Сваляві, Севлюші, в селах Поляна, Коритняны, Макарёво, Горонда, Чинадёво и Туря-Быстра. У Словакії улиці Духновича суть в Гуменум, Міджілабірцях, Стакчині и Свиднику. У Пряшові иппен на площі Духновича є редакція познатых русинських масмедій, журнала „Русин” и новинки „Народны новинки”, котрі печатавуть ся уже двадцять третій рук. Годно быти, же улиці вадь площі суть не лем у сіх поселенях, де бывавуть Русины, айбо сяк на моніторі увіділи сьме на днешній день. Доста много споминань є за памятники славному Будителёви. Модерні в Ужгороді и Мукачові (ваярь М. Белень), періода Чехословацькуй Републикы в

Пряшові, Хусті, Колочаві (ушыткі першуй професіоналнуй русинськуй ваярькы Олены Мондич). Віділи сьме упоминаня и за памятник Александрови Духновичови у Тополі, де вун ся и родив 210 рокы сперед нашыма днями. Майпоследній буст національному герою поставили недавно, 2011. рока за Великов Млаков у Клівленді. Туй, правда, правилнійше буде повідати, же го обновили

у містнум Русинськым паркови. Дузнаєме ся из інтернета за трагічну судьбу хустського памятника, котрый ужек у наші дны недуйдаві містні власти дали пофарбовати акріловов фарбов (и то мармурову! скульптуру Олены Мондич)...

Радусь, же позитивнуй інформації за великого Будителя є намного бульше. Дузнаєме ся у віртуалнум світі не раз, же майбулша русинська літературна премія днешнёсти од 1997 рока (фундатор Америкський Карпатоторусинський Изгладовательський Центр и меценаш Стівен

Чепа) носить имня Александра Духновича. А ищи майскорі, 1991 рока имня національного героя Русинув дустав єдинственный на днешній день професіоналный русинський театр в Пряшові.

Из того, што мож увідіти на моніторі компютера, не мож уповісти днесь, же сьме у вшыткуй повности исполнили заповіт Великого Русина, же сьме повставали и не дрімлеме дале, айбо добрі и того, же память за славного сына русинського народа и днесь помагать нам, годно быти, помалі айбо фурт розвивати свою ідентичность и стремити ся стати вровінь у культурнум розвою ку „старшым” братюм, с котрыма и жыєме на своій землі оддавна – ко ку Мадярум, ко ку Полякум, Словакум, Сербум, Украинцюм...

Ред.

Правдов є, мусай признати, же русинська поезія (зи и красное писемство в цілови) є рідкостєв у нашу новинці. У днешньому сяточному числі даєме мало познатї русинськов сполностєв, ибо мадярським языком писанї, верши Александера Духновича. Потомаченї суть на русинський язык Габором Гаттінгером у його властнуй языковуй редакції, што рефлексована є рудным про нього комловицьким діалектом. Маєме надїю, же сяким кіном холь лем дамало исправиме сяку смутну тенденцію и творы красного писемства обявляти ся будуть частїйше на наших боках. – Ред.

Александр Духнович

Мої зітханя
(*Sóhajtságim*)

Мої зітханя ку тебе летят
З тих смутних грудок летати хотят,
Пак спознаш послідне крехтаня моє,
Кедь ня твоя душа в півночі обійме

Бо сте ю навше вжали од мене,
Берте мый живот нетреба го не,
Вецей уж не моя про кого так горит
Тота палена грудка, котру окрутит

І кедь тя зоз правди вірно люблю,
Наши души ся ту не зеднаю,
Спокоют ся дакеди у сні вічному,
Паливе серце ті і при гробу найду

З Богом ог моя душа ти вірна,
Кедь довго не жыю будь щастлива,
Прошу тя пуст мої зітханя до себе,
З Богом а пребач мою ласку до тебе

Вяну
(*Hervadok*)

Вяну як нитка ружи,
Зоз живота мало дни,
Чекам конец каждый день,
Днешный вать, завтрайший день
Про мене ніт доктора,
Лік на рану отворя,
То нєволя нукайша,
А у серцю найдеша
На живот не мам надїй,
Виджу барзом барз твердый,
Пилнує смерт - про рану,
Найде отруту рану

З мадярського потомачив Габрел Гаттінгер-Клебашко у року 2012. у Біаторбаді 02. септембра и 20. октобра.

Жерело: Твори А. Духновича. Словацке педагогічне видавательство у Братиславі (Пожонь), 1968., б. 388 и 406.

Первый раз правила Грекокатолицьку Літургію на Будапештськум Ярнєм Фестівалі

У Великодній понеділок (2. априля с. р.) храм Сятуї Терезы Авільськуй став містом проведення особуй духовнуй и музыкалнуй акції. У заповненуй притомныма церквови єпископ Гайдудорогськуй Єпархії Філіп Кочіш тримав грекокатолицьку єпископську літургію. У керетох Службы Божуй у Мадярщині первый раз прозвучала Літургія Сятого Йоана Златоустого компоністы Сергея Рахманінова, ибо до днешнього дня сесь твур исполняв ся лем на концертах. Хором Сятого Єфрема діріговав Дёрдь Філіп. До тепер церкувна служба не входила у програму Будапештського Ярнєго Фестівала, айбо сєго рока за договореностєв дірєктора Жофїї Вітейзі и умільського руководителя Томаша Бубнова стала задарьнов частєв програмы.

Літургія стала ся иппен у тот день, коли 140 роков перед сим родив ся великий руський компоніста Сергей Рахманінов. У радостный великодній

праздник прозвучав єден из майфайных хоровах творув, котрый з благоговінєм слухали грекокатолицькі вірувучі, члены грекокатолицькуй русинськуй сполности Мадярщини и притомні почитателі класичнуй музыкы.

* * *

З нагоды національного сята 15. марца міністер людських ресурсув Золтан Балог вручив основателю Мужьского Хора Сятого Єфрема, дірігентови Томашови Бубнову премію Ференца Ліста за вызначное умільське діятельство.

Од имени русинськуй общины сердечно поздоровляєме нашого лавреата и жєлаєме му далшых умільських успїхув!

Жерела: <http://szentefrem.hu>
<http://www.gorogkatolikus.hu>
Товмачила: Рената Романюк

Торжества на честь Ференца Раковця II.

У сяткові на честь Ференца Раковця II., організованум містным самосправованєм Шарош-потока, Шарошпотоцькым РНС и ОРМ 24. марца 2013. рока, зучастило ся близь 200 представителюв русиньскуй сполности. По сятуй літургії, котру правив о. Янош Мігаль Соноцкі, у шарошпотоцькым греко-талицькым храмі сятых Петра и Павла, з привітственным словом выступив мер вароша Янош Арош (бесіду подаєме ниже) за ним з бесідов – діректор Музея Раковця Національного Музея Мадярщини Др. Едіт Томаш. По тому пак містна умілська школа и хранителі традицій презентова-ли концерт высшого уровня. Памнятна акція скончила ся сяточным кладенєм вінцув ку памятнику Ференцови Раковцієви II. у Шарошпотоцькым замкови. По обіді учасники сята поклали вінці благодарности и честованя пуд його памятник перед каштілєм, де ся родив Великий Князь у селі Борші.

За застаченя достойных условій про проведення праздника высловлюєме подякованя пароху о. Томашови Мошольгов, меру Шарошпотока Яношови Арошу, председателю РНС и ОРМ Яношови Кожнянському и председателєви Кадровуй Комісії Шарошпотоцького Містного Самосправованя Томашови Світанко.

*Честовані Панії и Панове!
Дорогі Гості!*

Од имени обывательства Шарошпотока и містного Депутатського корпуса здоровлю вас на сяткові, організованому на честь 337. ручниці роже-ня Великого Князя. Шарошпоток є містом, де родила ся Сята Ержейбет, Афінами на берегах Бодрога, Мадярськым Варошом Културы, властителєм тітулув Поселеня Рока, Варош Квітя, айбо всягди, де вугвориме имня Шарошпоток, каждый споминать давнєс гніздо фамілії Ференца Раковця II, тото поселеня из стародавнєв богатов історієв, де и днесь жые гордый дух Раковцієв.

Великий князь слідуючыма словами вусловив історичну ролю своєго сосполного діятельства:

„Я не бову ся прямо вуголосити чисту правду про тих люди, на чие благо днесь працюву, же цілєв каждого моєго поступка є любов слободы и намагання вуслободити мою отцюзнину спуд чужого ярма”.

У єго письмах и автобіографії находиме много свідчень за то, же любов Раковця ку слободі, стремління ку ослободженю отцюзнини пуджывлєвала свідомость єго духовного капчаня ку своїм предкум и наслідованя їх політичнуй дідузнини.

Вун знав и не раз акцентовав на тому, же

унаслідовав от своїх предкув такі політичні повинности, от яких не лем немож отказати ся, айбо лем еден вун годеен реалізовати.

Раковцій своє сосполное діятельство пояснёвав трьома факторами: любовлю ку слободі, збідненём отцюзнины, захраненём родинных традицій.

Отець Ференца Раковця П., Ференц Раковцій І., родив ся у Борші 1676. рока, був вубраним князем Ерделя из правом голоса на выборах князюв Німецькуй Імперії, майбогатшым великашом Мадярщины. Його мати – Ілона Зріні, отець котруй, горватський намістник гровф Петер Зріні, из-за зучастнення у исприсязі Вешелені 30. апріля 1671. рока був скараный у Бейчуйгелі (Винер Нойштадті).

У своїх признанях Раковцій пущнійше напише: „Гурько ми, Господи, кедь порувнюву условия Твоего и своего роженя. Ты, Господи, муй и вся Создатель, родив ся у стайні, а я у каштілю. Ты быв межи маржинов и бідныма селянами, а мене – ко у Твоих вочох лем порох и червак – окружало доокола множество придворных люди. Твої родичі были бідныма людми, а мої князями, Ты родив ся у бідноті, а я у богатстві.”

Молодий Раковцій дуже скоро став ревностнов історичнов особов, котра уже у молоді роки добрі розуміла взаимовпливання отцюзняных и загатарных событій. Главнов цілєв про нєго, як и днесь про вшытку Мадярщину, была націонална єднота, в інтересах котрої вун муг перебороти соціалну нерувність. Через глибоку віру у Бога и одданость отцюзнині вун змуг похопити, же отцюзнину мож вузволити лем у результаті споєня ушыткых частнов сосполства.

Кедь мы є рувныма перед Богом, тогды и у одданости отцюзнині масме быти рувныма.

Раковція ховали єзуїты, айбо вун обернув ся проти них. Вун читав християнську філософську літературу, а также інтересовав ся намагов обєдинєня церкви. Вун, ги твердый католик, выступив за слободу и протестантського віроисповіданя. 27. януара 1704. рока вун заказав войську хосновати школьні будовлі. Забранив ученикум колегіумув ставати до оружя, на первый план вудвигав вошколованя. Ту, у Шарошпотоку, уже од 1703. рока зясь обявили ся студєнты, а 1705. рока зачало ся нормальное вошколованя. Годні сьме заключити, же Ференц Раковцій П. був представителем раннього мадярського просвітительства. Вун обертав ся ку націоналностю Мадярщины за принципом рувности, а Русинув титуловав „gens fidelissima”, майвірным народом, тадь каждый третій Русин у час вызвольного двиганя ишов за Князем на войну, майже половка хлопув, котрі взяли у руки оружє, пожертвовали своїм животом за мадярську слободу. Ференц Раковцій П. так споминать за Русинув:

„Прибыв єм у Сколе. Зачувши новину за муй приход, еден добрый старець, котрый носив ня на руках даколи, Петро Каменський – гумен єдного сосіднього монастыря – заплакав од радости, не муг на ня напозерати ся и провюг ня онь ку гатарови. Коли новость за муй приход розойшла ся по Мукачовській Краині, тяжко собі представити з якыма силами и радостєв ишов ку мні народ... Йсї люде ишли з дітми и жонами, и коли ищи здалека увиділи ня, та клікали на коліна и за руськым обычаєм хрестили ся.

З старанностєв и любовлю не лем обеспечили мене провіантом, а отпроваджувучи жун и діти, стали навсе у шоры мого войська... и вуглосили, же хочуть ведно зо мнов жыти и умерти.”

„Pro patria et libertate!”

Товмачила: **Рената Романюк**

Днесъ даме материал, котрый съме дустали из-за Великуй Млакы од професора Павла Роберта Магочія. Познатый автор реагує на результаты списованя обывательства в Словакїї. Материал подаме в авторськуй редакції. – Ред.

Пробужденны з глубокого сна – вірime, же навсе!

Недавни выслідкы зо списованя людей в році 2011 были про Русинів довгообчekanов приємнов новинов. Кількість особ в Словакїї, котры ся ідентифіковали з карпаторусинськов дідовизнов своїх предків, знова наростло так в категорії материнського языка, а

головно в категорії народности.

Кількість особ, котры ся приголосили к народности Русин:

.....1991.....2001.....2011.....

Кількість	1991	2001	2011
17 197	24 201	33 482	

Нарост в % в порівнянню з минулыма списованями	1991	2001	2011
	+ 40,4	+ 38,6	

Кількість особ, котры означили свій материнський язык русинський:

.....1991.....2001.....2011.....

Кількість	1991	2001	2011
49 009	54 907	55 469	

Нарост в % в порівнянню з минулыма списованями	1991	2001	2011
	+ 12,0	+ 1,0	

В контексті 5,3 мільона зареєстрованих жителів Словенської республіки, в сучасности Русины суть четвертов найбівшов народностей штату – позад Словаків, Мадярів и Ромів. Таксамо суть на четвертій позиції односно материнського языка. Найзагаднішым аспектом актуального списованя людей на Словакїї є факт, же скоро 382 000 особ (т. є 7% жителів країны), не дало єднозначну одповідь на вопрос о своїй народности („nezistene”), а понад 405 200 особ (7,5%) таксамо не одповіло на вопрос материнського языка. Тоты ціфры суть значно высшы як в попередніх списованях з років 1991 і 2001. Може, даке число з тих респондентів суть карпатські Русины подля

походжіня і особи, котрых материнським языком є русинський, але найправдоподобнішым є то, же іде о жителів других частей Словакїї, котры вирішили высловити свою неспокойність з актом списованя якраз таким способом – негативныма „нешпецифічныма” одповідями на дакотры пункты анкеты.

Але чом число особ на Словакїї, котры ся хотять ідентифіковати із своїма карпаторусинськыма коріннями, росте в послідніх двох десятках років? Єдным з высвітлінь може быти барз активна інформачна кампань, котру перед списованєм розвинули поєдны русинськы організації. Окрім неоціненой работы Русинської оброды на челі з председом Владиміром Противняком, як і многих статей в русинських періодіках (InfoРусин і Народны Новинки), позитивно нас несподівала активіта окремых особ, наприклад, Інж. Яна Допіряка із Старой Любовні, котрый из властной ініціативы взяв ся розшырєвати дакілько десятков тісяч інформачных плагатов, котры іншпіровали карпатських Русинів „голосовати за себе”, одповідаючи на вопрос анкеты о народности. Барз активным був Координачный выбор про списованя людей, створений у Пряшові, членами котрого ся стали представителі дакількох русинських організацій. Окрем іншого, выбор зреалізовав добру ідею – розмістити в окресных містах поздовж трас Выходной Словакїї серію білбордів великих розмірів, котры зробив Роберт Віцо, і котры пропаговали карпаторусинську ідентіту. Треба загратуловати тым організаціям і особам, котры так продуктивно і жертвенно робили пару місяців перед списованєм людей в році 2011!

Другым высвітлінем наростаня кількості Карпатських Русинів на Словакїї суть выслідкы перманентной работы з цілєм підвишованя народной свідомости, котра ся реалізує од революції року 1989. За скоро двадцять років – а в дакотрых припадах з помочов ентузіастів карпаторусинського руху зо Северной Америки – тоты активіты реалізовали такы інституції і організації, як Театер А. Духновича, преса, система освіти (передовшыткым Інститут русинського языка і културы Пряшівской універзіты), грекокатоліцьке Общество св. Йоана Крестителя а в посліднім часі Музей русинської културы у Пряшові і Клуб Русинів у Словенській республіці.

Ці тоты інституції і організації зкінчили свою роботу і уж не мають нич робити? Мусиме одповісти, же ні. Што їм треба іщі зробити? Одповідь – число 22, точніше 22 000.

Кідь ся вернеме к высшеуведженій штатистіці, то русиньскы діятели можуть быти спокійны, же по двох списованях кількість жытелів русиньской народности ся підвышыло наперед о 41%, потім скоро о 38%. Але є ту іщі інше – утаєне число, яке мож выраховати простым арифметичным рахунком: то є число особ, котры визначили русиньскый язык за свій материньскый, але ідентифіковали ся інакшов як русиньсков народностёв, найправдоподобніше словеньсков. Ту таксамо видиме прогрес, бо розділ міджі числом респондентів, котры одповіли на вопрос народности і материньского языка неєднако, ся зменшив з приближно 32 000 в роках 1991 (перше списованя) і 2001 (друге списованя) на скоро 22 000 в році 2011. То значить, є ту іщі все ходем 22 000 особ, котры на Словеньску говорять русиньським языком і „чекають”, жебы задекларовали свою праву народну ідентіту в далшім списованю в році 2021.

Яким словом ословити тых 22 000 особ і, окрем іншого, высвітлити їм розділ міджі концепцій обчанства (словеньского) і народности (русиньской)? Так як і переже, інформацію тым 22 000 особам мож передати лем через жертвенну роботу особ і організацій, подобных як тоты, котры сьме увели высше, але тыж новых, котрых ся обявлять в далшім десятирочу. На далшый важный аспект того культурно-сполоченьского просвітительства – збівшіня числа основных і середніх школ з навчанём русиньского языка і культуры, ся повинны концентровати вшыткы силы.

І послідній, но важный высьновок выплынув з выслідків посліднёго списованя людей на Словакії. Подобно, як іншы выходны Славяне і Карпатьскы Русины мають еден сполочный знак – легко ся надхнуть новым проєктом – а потім страчають

ентузіазм і засплять часто на довгы десятироча. Якраз на тот знак указав наш народный будитель Александер Духновіч, кідь вызывав Карпатьскых Русинів – „**оставте глубокий сонъ**”. Скушености Карпатьскых Русинів Словакії за послідніх двадцять років – выявлены в многих подіях, враховано выслідків списованя людей – суть прикладом про Карпатьскых Русинів у других країнах. **Карпатьскы Русины Словакії фактично зареаговали на вызву А. Духновіча. Они остави з глубокого сна і, хвала Богу, суть перманентно пробуждені і оптимістично ся позерають до будучности.**

Проф. Др. Павел Роберт Магочій, академік, президент Карпаторусиньского научного центра в США, честный председа Світового конгресу Русинів

Од редакції ищи только додаме, же и мы дустали наконец результаты списованя люди у нашуй отцюзиніи того же 2011 рока. Про нас вни дуже файні, намного ліпші, ги у наших словацкых братув, кедь брати нароснутый процент обывателей Русинув за націоналностёв.

Кунцёві и деталні результаты списованя обывательства Мадярщины 2011. рока у порувнаню з данима списованя у Словакії голосять майбулше и їх мож попозерати на вебстороні Централнуй Статистичнуй Управы. Из-за ограничености пространства даёме майважні: 1930. рока материнським русиньскый язык назвали 996, 2001. – 1113, а 2011. – 999 чоловік; Русинами за націоналностёв зголосило ся 2001. рока **2079**, а 2011. рока – **3882** чоловіка.

У процентнум одношеню за послідні десять роки нас стало булше на 186%!

Честовані Читателі!

Май повну інформацію за живот Русинув Мадярщины годні сьте дустати на нашуй інтернет стороні: <http://ruszin.com>

Ипен там у меню глядайте и електронну верзію нашуй новинкы!

***

Tisztelt Olvasók!

Bővebb információt a magyarországi ruszinok életéről WEB oldalunkon találhatnak:

<http://ruszin.com>

Ugyanitt található meg lapunk elektronikus verziója!

Русины у Дебрецинї

У Дебрецин, ги регіональний центр, університетський варош русинство переселяло-ся спонтанно у даскулько етапів, майбули по II. Світовуй войні. По многих безрезультатных провбох 2010. рока удало ся досягнути цілі и создати самосправованя.

Русины в Дебрецинї? Ищи даскулько рокув сперед сім лем формулованя такого вопроса вузвало бы тоталное непохоплєня у кругови „одно-родных” цівішув. Ищи до днешнєго часа жыє у нашому вароші хыбна думка, же грекокатолики то суть Румыны. Требовали ся роки, доки я узнав походження сєї думкы: пуд час II. Світовуй войны воякув румунського окупацийного войска, не зависимо од їх віроисповіданя, таборні сященики водили у єдну на тот час християнську церьков восточного обряда. Самособов, што наші грекокатолицькі братя двадцять-тридцять рокув сперед сім – за вунїмков даскулькых, што были родом з Пудкарпатя – не знали назву сєго народа. Майбулше тых, ко є родом ипен з Сепешейга, Гємєра, Торны, Абова, Боршода, Земплина, познавали етноним “Рутены”, а даскулько з нас знали также, же булша часть наших предкув были “Рутены-лісорубы”.

Русинська община у Дебрецинї формално істнує мало булш, ги два роки. И переже были одокремленї еден од другого и доста курті у часовых керетох акції, и хоть вже пять рокув ги дуйшли сьме ку капчаню з Вседержавным Русинським Самосправованєм и запустили сьме сосполні портали у інтернетї, айбо діло на сєму застановило ся. У результатї пережих виборув удало ся досягнути прорыва – зареєстровала ся и зучастила ся у голосованю достатня кулькость выборцюв. Так у кунцєви 2010. рока и туй сформовало ся самосправованя. Ёго членами суть Пірошка Бардоці, Базіл Мігаль Теленко, Золтан Товт и Едіт Шолтесне Радванскі. Місію предсїдателя взяв на ся писатель сїх шорикув. Характерно є, же з чєтырєх членув самосправованя троє суть переселєнцями первуй генєрації, ищи и ку тому з днешнью територіи межи ріками Бовдва и Гернад.

2011. рук був часом вошколованя. Хоть и у малуй кулькості, айбо мы з ентузіазмом представляли себе на організованих Вседержавным Самосправованєм церькувних и “містных” акцієх державного значєня. Мы пудпоровали и пудпоруєме и тепєр ушыткі вседержавні ініціативы, дебрецинські церькувні общины и інституції, котрых стає чым далє булше, и захирають цінности русинських традицій, а также нам удало ся у даякуй мірі основати їх технічно-компютерное функціонованя.

Чим раз збулшувуча ся наша сполность 2012. рока прикапчовала ся ку вседержавным и містным прогамом, сякі акції мы все доповнєвали своєв організаціїєв и понукнутєм міста на них. Основали сьме свою окрему интернет-сторонку:

(<http://debreceniruszinok.hu>), далє розвивали сьме свої капчаня з шором церькувних інституцій, організовали културні програмы захиранєня традицій (родинный дєнь на Ивана Купала, сято Бетлєгема на Крачун, наука готовєня крачунських дарункув, фотовиставку з етнографічними выступлениями високого уровня на тему „Елементы сакрального будованя – деревляні церьквы русинської землі” у грекокатолицькуй общеобразовательнуй школї Сятого Єфрема (Дебрецен, ул. Кошута, 44.), у керетох котруй была проведена презентація книги „Пудкарпатські етнографічні изглядованя”).

Мы маєме добрі капчаня з органами містного самосправованя и урядным апаратом: законну контролу и офіційное пудпорованя організованих туй самосправовань ведуть реферєнты, котрі значну часть робочого часа занимають ся ведєнєм діл общин. В інтерєсах дотриманя економічних правил и исповнєня фінансово-технічних операцій мы маєме обєртати ся ку тому самому спеціалістови у фінансовум урядї. Дустаєме позваня на каждое засіданя органув містного самосправованя, само собов їх метєріалы. До тепєр ищи не было вопроса, при розпозірованю котрого мусайнов была наша особна притомность и бесїда. Окремого дома вадь офіса не маєме, и хоть варош нам предложив арендованя містности без вадь з дуже низьков аренднов платов, айбо дорогі таріфы не отвїчають масштабум нашуй роботы. Про провєдєня нами до тепєр акцій доста было и минувшого літа посячєный сосполный центр чаповкєртської церьковли, у котрум нас сердєчно принимають. Ку членум нашого самосправованя годні обєртати ся не лєм „реєстрованї” Русины, булша часть наших братув-єднородцєв знає нас особно, а также нас мож найти за електроннов поштов:

ruszin@gmail.com.

Само собов, пуднїйше мы не исключаєме можности создати ведно з даяков (сосполнов вадь церькувнов) організаціїєв вадь при церькувнуй інституції постійну базу, на што вже є пропозиції. Межи нашими планами и цілями на самый перед фігурують організація многорлюдных сосполных акцій, балув и паломництв, тісное сотрудицтво з інституціями, што старають ся за захиранєня наших традицій, отворєня интернетового сайта и інформаційнуй базы, далший ї розвуй, публикація вудань.

Золтан Товт,
предсїдатель Дебрецинського РС
Товмачила: **Рєната Романюк**

Гєрємбєль и абація варошика Таполца у середні вікы (1150-1532)

Основаня Гєрємбєля и історія середніх вікув тісно язані суть из історієв сосіднього варошика Таполца, ибо се поселєня было пудлеглым ипен сєму варошикови и платило му дань за 700 рокув. Зачинателі поселєня Мішковц, котрі дали му имня, подля Анонимуса, уже пуд час однайдєня отцюзнины, владіли сєв містностєв, айбо історичні дані указувуть на їх притомность лем од XII. столітя. Абація в Таполці, годно быти, была основана коло 1150. рока. Комплекс будовлюв, котрый состояв из затворєного монастыря и церьковли, быв націо-нально-сосполным центром и служив ги місто про погребєня майбогатшых познатых быватєлюв Мішковца у часы Арпада. Перві писємні записы за абацію были у Регістрі Вароді. 1219. и 1222. рокув вна владіла доста немалым числом поселєнє: Таполца, Гєрємбєль, Мішковц, Міндсєнт, Геєвчаба, Малі, Кіштокай, Ваол и Нота.

У час татарських походув, абація и ку нїюй належачі села были розрушені, айбо часть из них так и не была назад возрожєна. Таполца, абація и йобадськє село Гєрємбєль у кунцєви часув Арпада зачали процвітати.

По кунцєви єпохы Арпада, у результаті биткы за власть, ведучу ролю вароша Мішковц перєрєвав Робєрт Кароль. Церькувний комплекс доведна из сєлами вун даровав дїнастїї Оньої и вірнуї юї фамілії Сийчі. У другуй половці XIV. столітя комплекс ся вернув у корольовські владіня, ги и процвітаючий Дїюшдєр, котрі збогачовали раз Лайоша Надя, а пак Жігмонда Луксємбургського. Из того часа суть перві документалні записы поселєня Гєрємбєль, котрый 1393. и 1409. року у жєрєлох указує ся ги Гурумбул. Видав, названя поселєня проиcходит од туй прожывавшого славянського народа иши до часув однайдєня отцюзнины Мадярами. Громбу, громбєл – славянські словні форми, котрі означавуть „нерувна од водяных токув поверхность містности”. [Подля Иринєя Конратовича, містность ся називала Грєбля – *Рєд.*].

На зачатку XVI. столітя Таполцська абація з познатыма купєлями раховала ся значным державным церькувным маєтком. Уласло II и корольиця Марія придавали великє значєня сїм доходкум. У часы Могачьскуй трагєдії абацієв владів архієпископ Єстєргома Мікловш Олаг. По твердуй битці за власть по Могачови, 1532. рока, Мадяре поклали му кєнєць. Людє Яноша Сапойоль, Імрє и Ферєнца Бебекув напали на Таполцську абацію, пудпалили ї и цалком ї розрушили, а обыватєлюв монастыря вадь поубивали, вадь дали у зєятя.

2006. рока архєологы музєя Отто Германа найшли и частично “отворили” містонаходжєня остаткув абації в Таполці, про што указує памнят-

ний камінь и деревляный крєст, установлєні коло ограды яскынєвуй купєлі и днєсь. У апрілю 2012. рока зєсь зачали ся роскопованя, котрі держать и тєпєрь. Є така надїя, жє чєрєз даскулько місяцєв будє розгадана історія будовлюв мєжы 1150-1532 роками. Айбо майвеликий рєзултат чєкають нас по роскопованю гробниць познатых жытєлюв Мішковца и непознаваних гробув.

Турєцькє завойованя и змєншєня населєня

Из половкы XVI. столітя церькувний центєр містности пєрєйшов у Міндєнсєнт и Мішковц. Абація, ги титулний церькувний маєток, доходы од йобадських сєл, у тому числі и Гєрємбєль, несли у корольовську казну. Про втє, жє сєсї доходкы были значныма, указує и втє, жє як часто міняли ся їх властитєлі. Гєрємбєль и його околиця были у рукох Яноша Сапойай, пак їх одобрєв Жігмонд Балаш и пєрєдав Мікловшови Олагови. 1569. рока по утвєрджєню власти Габсбургув, містность зєсь стала корольовським маєтком. Містность ся управляла ги частєв (владінєм короны) Дїюшдєра, айбо казна хосновала землі сяким кіпом, жє здавала їх у арєнду вадь залог. Испєршу сї землі односили ся ку замкови Сєнтєндрєї, пак ку владінєм Ферєнца Вєшєлєнїя, пузднійшє Раковція. Титул абації пєрєйшов на єгєрського архієпископа. По падови Єгєра 1600. рока, мєрькованя церьковли стало формалным.

У XVI. столітю – подля событїй у державі, обыватєльство Гєрємбєля пєрєйшло у рєформатську віру. 1595. рока церьков была у рукох рєформатув, 1612. рока, ужєк ги отділна церькувна обшина.

Подля жєрєл церькувного візита 1641. рока містний церькувний приход тримав сящєника Дєрдя Рогалі. Дань єпархії платили вином и крупов. XVI-XVII. столітя были каотичныма не лєм у формованю маєткув, айбо и у сєльскому жывоті. Сєсь час повный розрушєнь. Спєршу, 1544. рока Гєрємбєль испустошило турєцькє войсько, 1555. и 1564. року єпідємія чумы принєсла велику кулькость жєртв. На основі данєвого рєєстра 1582. рока, Гєрємбєль и Таполца раховали ся маймалыма поселєнями округа. 1596. рока по страті Мєзєвкєрєстєша поселєня цалком обєзлюдило ся. 1616. рока обыватєльство Мішколцського округа ратовало ся як могло, обы не платити дань. 1679. рока зєсь приїшла єпідємія чумы, сяким кіпом, по 6 рокох у Гєрємбєлю людє жыли лєм у 6 хыжох. По вугнаню турєцького войська, борьба за незалєжность Раковція принєсла нові розрушєня, 1710-11. роки – назад єпідємія чумы, котра цалком зничтожыла обыватєльство Гєрємбєля. У жєрєлох тых часув поселєня описує ся словом *deserta*, што значить „пуста, пустыня”.

(Далє будє)

Krónika

Március

1-3.: Déván sor került a Ruszin Világtanács ülésére, amelynek napirendjén szerepelt: a szervezet Alapszabályának módosítása, a tagdíjbefizetés alakulása, a Világtanács Kongresszusának előkészítése, a ruszinok által lakott országok közel múltbeli népszámlálási adatok elemzése és a kárpátaljai népszámlálással kapcsolatos teendők megtárgyalása, a Romániai Ruszinok Nemzeti Ünnepeén való részvétel. A Világtanács küldöttei március 3-án, Pojoga nevű településen részt vettek a Ruszin Kulturális Egyesület által szervezett Romániai Ruszinok Nemzeti Ünnepeének rendezvényein. A RVT soron következő ülésére várhatóan májusban, Munkácson kerül sor.

Gratulálunk Dr. Firczák György, a romániai ruszinok parlamenti képviselőjének újraválasztásához!

9.: Nőnapra és az 1848-49-es forradalom és szabadságharcra emlékeztek a Kisvárdai Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat képviselői és a meghívott vendégek. Az ünnepi köszöntőt és a történelmi áttekintést Fábián Iván, KRNÖ elnöke tartotta.

19.: Zsíros Miront, - aki betegsége miatt a neki oda ajándékozott Hodinka-díjat nem tudta átvenni, - lakásán kereste fel Szónoczy János Mihály, és az Országos Ruszin Önkormányzat Elnök Asszonya, valamint képviselő-testü-

lete nevében köszöntötte és átadta az emléklakettet, valamint jó egészséget kívánt Neki és Kedves Feleségének, akivel a ruszin történelmi feltárásban, emlékek publikálásában, az anyanyelv mélyreható ápolásában, több kötetben való megjelenítésében jeleskednek.

23-25.: A „Ruszinyátá” Gyermekek Együttes első ízben vett részt az **„Ezüst Csillag” Nemzetközi Ifjúsági Fesztiválon,** amit Budapesten, az Orosz Kulturális Központban rendeztek meg. Az együttes harmadik helyezést ért el.

24.: Az aggasztó időjárási előrejelzések sem tántorították el a II. Rákóczi Ferenc születésének évfordulójára rendezett ünnepségsorozat résztvevőit. A sárospataki Szent Péter és Szent Pál apostolfejedelmekről elnevezett templomban, a virágvasárnapi ünnepi Szent Liturgián több mint 200 fő csatlakozott a sárospataki hívek ünnepléséhez. Az időjárás szeszélyessége miatt a templomban megtartott ünnepség után Sárospatakon és Borsiban koszorúkat helyeztek el II. Rákóczi Ferenc szobránál.

28.: A 2011. évi népszámlálás végleges adatairól 2013. március 28-án a Központi Statisztikai Hivatalban sajtótájékoztatót tartottak.

Április

6.: Miskolcon, a Művészetek Házában előadták **Romzsa Tódor** görög katolikus vértanú életéről szóló **misztériumjátékot** (Szöveg: Puskás László, zene: Bubnó Tamás). A műsorban közreműködtek Kocsis Fülöp a Hajdúdorogi Egyházmegye megyés püspöke, Orosz Atanáz a Miskolci Apostoli Exarchátus püspöke, több görög katolikus kórus és a Szent Efrém Férfikar.

6.: A Magyarok Házában megtartotta rendes évi közgyűlését a Kárpátaljai Szövetség. Az ülésre a szövetség tagjai mellett meghívást kaptak vidéki szervezetek és a kárpátaljai társszervezetek képviselői. A rendezvényt Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke nyitotta meg. A hazai ruszin közösséget Giricz Vera, az ORÖ elnöke képviselte, aki köszöntötte a résztvevőket és röviden tájékoztatta a közgyűlést a hazai ruszin közösség tevékenységéről.

17.: A B-A-Z Megyei Területi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat megtartotta az elmúlt évi gazdasági beszámolóját. A Közgyűlés után a képviselő-testület, Miskolc főutcáján, a Rákóczi-ház falán lévő emléktáblánál a megemlékezés koszorúját helyezte el, megemlékezve a Nagyságos Fejedelem születéséről és haláláról.

18-19.: „A magyar fordítók és tolmácsok napja” címmel kétnapos rendezvénysorozaton vettek részt az Országos Ruszin Önkormányzat munkatársai. A tanácskozáson fontos szerepet kapott a „Tolmácsolás és fordítás az Európai Unióban” című előadás.

20.: A „Ruszinszka skola” Kárpátaljai Megyei Jótékonyági Alapítvány szervezésében 2013. április 20-án, Munkácson sor kerül a kárpátaljai ruszin vasárnapi iskolák működésének 10. évfordulójának szentelt ünnepségre. A rendezvénysorozat programján gyermek népi együttesek és szavalók műsora, új ruszin tankönyvek bemutatója és Szkakandij Vaszilij, Ukrajna népművésze a ruszin történelem és kultúra kiemelkedő egyéniségeiről készült portrék kiállítása szerepel.

27.: Az Országos Ruszin Önkormányzat közgyűlése megtartotta soron következő rendes ülését. A képviselő testület elfogadta a 2012. évi zárszámadást és a 2014. évi költségvetési koncepciót.

27.: A Fővárosi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat szervezésében, számos fővárosi kerületi és települési önkormányzat és társadalmi szervezet támogatásával sor került Duchnovics Alexander születésének 210. évfordulója tiszteletére rendezett emlékestre.

Duchnovics Alexander születésének 210. éves évfordulója

A Fővárosi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat szervezésében, az Országos Ruszin Önkormányzat, a IX., XII., XIV., XIX. kerületi Ruszin Önkormányzatok támogatásával Duchnovics Alexander születésének 210. évfordulója alkalmából 2013. április 27-én ünnepséget tartottak a Fővárosi Ruszin Önkormányzat székhelyén. Az összegyűlt népes közönséget **Szilcer-Likovics Olga, a FRNÖ elnöke** köszöntötte, majd Dr. Lyavinecz Mariann előadást tartott Ébresztőnk életútjáról. A megemlékezés egyik fénypontja a Kárpátaljáról érkezett „Cservená Ruzsá” Népi Együttes műsora volt (szólisták: Prokop Olga és Nyikityuk Olena). A „Ruszinyátá” Gyermek Együttes tagjainak (Cap Bettina, Mátij György, Likovics Vivien, Likovics Alexander) előadásában elhangzottak Duchnovics Alexander versei, majd Hattinger Gábor az általa ruszin nyelvre lefordított Duchnovics magyar nyelvű költeményeivel ismertette meg a közönséget. A műsort Barta Mariann és Holováczkij Dániel vezette. A kulturális eseményt Hattinger Gábor „Ösgyűlölet” című könyvének bemutatója és a ruszin festőművészek kiállítása zárta.

Duchnovics Alexander és modern világunk

A ruszin nép eme híres fiát természetesen ismerik a művelt emberek, hazafiak, de mit tudhatnak Duchnovicsról a mai fiatalok, akik a számítógépek monitójáról, az internetről tájékozódnak?

Merüljünk hát el az internet világban. Írjuk be cirill betűkkel „духнович” és 0,19 másodperc múlva megkapjuk az eredményt – 40 500 említés. Ha viszont latin betűkkel írjuk be a „duchnovic” szót, kicsit kevesebb találatot kapunk – 7 030, hosszabb 0,22 másodperc keresési idő eredményeként. Érdekes azonban, a „duhnovics” magyar változata gyakrabban szerepel a neten (!), cseh- és szlovákként – 12. 600 (ebben az esetben még hosszabb a keresési idő – 0,29 másodperc).

De mit tudhatunk meg, ha elkezdjük ezeket olvasni? Előre kell bocsájtanom, hogy nem minden adat a nemzeti hősről szól. Tudnunk kell, hogy ez a vezetéknev előfordul Fehéroroszországban. Érdekesebb számunkra a népszerű, nagyrészt kereskedelmi, címmel ellátott banki szolgáltatások hirdetései, hiszen megtudhatjuk belőlük, hogy hol található a Duchnovicsról elnevezett utcák. Kárpátalján Duchnovics utca létezik Ungváron, Munkácson, Huszton (ott a neves ruszinról még parkot is neveztek el), **Szolyván, Nagyszőlősen, valamint Polyana, Kereknye, Makarjovo, Horonda, Beregszentmiklós és Turjasebes falvakban. Szlovákiában Duchnovics utca van Homonnában, Mezőlaborcon, Takcsányon és Felsővízközön.** Eperjesen épp a Duchnovics téren található a ruszin tömegtájékoztatást 23 éve szolgáló, népszerű „Ruszin” című folyóirat és a „Narodni Novinki” újság szerkesztősége. Lehet, hogy nem csak a ruszinok által lakott településeken van Duchnovicsról elnevezett utca vagy tér, de a monitoron ezeket találtuk meg. Elég sok

szobor is készült az ismert Ébresztőről. Kortárs művészekről találtunk említéseket Ungváron és Munkácson (Beleny M. művei), a Csehszlovák Köztársaság idejéből Eperjesen, Huszton, **Alsókalo- csán** (mindegyikük az első hivatásos ruszin szobrász, Mondics Ilona munkái). Találtunk említést a **Topolya** településen, Duchnovics Alexander szülőhelyén emelt emlékműről. Legutóbb 2011-ben emeltek a tengeren túl, **Clevelandben** szobrot Duchnovicsnak, helyesebben mondva, felújították azt a helyi Ruszin parkban. Ugyancsak az internetről ismerjük meg a huszti emlékmű tragikus sorsát, melyet már napjainkban a helyi hatóságok balgasága miatt akril festékekkel lemáztoltak (és mindezt Mondics Ilona márvány szobrával tették).

Örülök annak, hogy egyre több pozitív tájékoztatás található a nagy Ébresztőről. A virtuális világból értesülhetünk arról is, hogy napjaink legrangosabb ruszin irodalmi kitüntetése, melyet 1997-ben hoztak létre (alapítók az Amerikai Ruszin Kutató Központ és mecénása Steven Csepa) Duchnovics Alexander nevét viseli. És még korábban, 1991-ben a ruszinok nemzeti hőséneke nevére kapta az eddig egyetlen hivatalos ruszin színház, mely Eperjesen működik.

Mindabból, amit a számítógép képernyőjén lehet látni, ma még nem mondhatjuk azt, hogy teljes egészében teljesítettük a nagy ruszin kívánságát, hogy ébredjünk fel mély álmunkból. Népünk híres fiának emléke most is segít bennünket abban, hogy ha lassan is, de folyamatosan fejleszteni tudjuk identitásunkat és kultúránkat, hasonlóan a velünk egy hazában élő „idősebb” testvéreinkhez: magyarokhoz, lengyelekhez, szlovákokhoz, szerbekhez, ukránokhoz.

Szerk.

Tisztelt Olvasók!

Bővebb információt a magyarországi ruszinok életéről WEB oldalunkon találhatnak:

<http://ruszin.com>

Ugyanitt található meg lapunk elektronikus verziója!

Duchnovics Alexander költészetéből

Sóhajtásim

Sóhajtásim feléd repülnek
E bús melyből még repülhetnek,
Majd meg ismér (?) a vég nyögésem is arról,
Ha hív lelked éfél tájban körül karol.

Többé nem enyim hát kiért úgy (ég?)
E láng kebel oh kegyetlen egy,
Töllem ha ötet végképpen vettétek el.
Elvehetitek éltem is, nekem nem kell.

De bizony bár híven szeretlek,
Lelkünk itt eggyé nem lehetnek,
Majd megnyugtat egykor egy örökös álom,
Lángzószíved a sírnál feltalálom.

Isten hozzád oh te hív lélek,
Légy boldog ha sokká nem élek,
Bocsás bé kérő sóhajtásimat hozzád,
Oh engedgy meg szerelmemért, Isten hozzád!

Hervadok

Hervadok mint rózsaszál,
Éltem kevés napból áll,
Végem várom minden nap,
S tán ma érem, vagy holnap;

Számomra orvos nincsen,
Ki sebemre szert hintsen,
Mert a belső nyavalya,
Gyujt, ront, szívem találja;

Életemhez nincs remény,
Látván olly nagy, és kemény
Sebem; - siet a halál,
Hol mérgesebb sebre talál.

Először tartottak Görögkatolikus Liturgiát a Budapesti Tavaszi Fesztiválon

Különleges lelki és zenei esemény színhelye volt Húsvéthétfőn a budapesti Avilai Nagy Szent Teréz Plébániatemplom. A zsúfolásig megtelt templomban görögkatolikus püspöki Szent Liturgiát végzett a Hajdúdorogi Egyházmegye püspöke, Kocsis Fülöp. A szertartás alatt Magyarországon első ízben hangzott el Szergej Rachmaninov Aranyszájú Szent János Liturgiája a szertartás keretei között, hiszen mindeddig csak hangversenyszerűen énekelték e művet. A Szent Efrém Kórust Philipp György vezényelte. Egyházi szertartás eddig nem volt a Budapesti Tavaszi Fesztivál programján, de az idén Vitézy Zsófia igazgató és Bubnó Tamás művészeti vezető megállapodása nyomán ingyenesen látogatható eseményként illeszkedett a programba. Mindez Szergej Rachmaninov, a nagy orosz zeneszerző születésnapján történt, aki 140 éve ezen a napon látta meg a napvilágot. A húsvéti

örömnömpen a világ egyik legszebb kórusciklusa csendült fel, amit áhítattal és meghatódottan hallgattak a görögkatolikus hívek, a hazai görögkatolikus ruszin közösség tagjai és a zeneszerető közönség.

Nemzeti ünnepünk alkalmából Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere, kiemelkedő művészi tevékenysége elismeréseként **Liszt Ferenc-díjjal** tüntette ki **Bubnó Tamás** karnagyot, a **Szent Efrém Férfikar** alapító-vezetőjét.

A hazai ruszin közösség nevében szívből gratulálunk, és további sikereket kívánunk!

Források: <http://szentefrem.hu>
<http://www.gorogkatolikus.hu>

Rákóczi ünnepség Sárospatakon

Iustam causam Deus non dereliquet

Isten az igaz ügyet el nem hagyja

Az idei II. Rákóczi Ferenc ünnepségeken, amelyekre a Sárospataki Önkormányzat, a Sárospataki RNÖ és a MROSZ szervezésében 2013. március 24-én került sor a hazai ruszin közösség közel 200 fővel képviselte magát. A Sárospataki Szent Péter és Pál Görögkatolikus Templomban Szónoczky János Mihály atya által vezetett Szent Liturgiát Aros János, a város polgármesterének köszöntője (lejjebb közöljük), Dr. Tamás Edit, a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeum igazgatójának előadása követte, végül a helyi művészeti iskola és a hagyományörzők színvonalas műsora következett. Majd a Sárospataki várban található II. Rákóczi Ferenc szobránál koszorúzás zárta az ünnepi megemlékezést. Délután a résztvevők Borsiban, a Nagyságos Fejedeleme szülőháza előtti emlékhelynél helyezték el a hála és a tisztelet koszorúit.

Köszönet illeti Mosolygó Tamás paróchus urat, Aros János polgármestert, Kozsnyánszky János RNÖ és MROSZ elnökét, Szvitánkó Tamást, a Sárospataki Önkormányzat Humán Bizottságának elnökét az ünnephez méltó körülmények biztosításáért.

*Tisztelt Hölgyeim és Uraim,
Kedves Vendégek!*

Sárospatak lakossága és Képviselő-testülete nevében sok szeretettel üdvözlöm Önöket a Nagyságos

Fejedeleme születésének 337. évfordulója tiszteletére rendezett ünnepségen.

Sárospatak Szent Erzsébet szülővárosa, a Bodrogi-parti Athen, a Kultúra Magyar Városa, az Év Települése cím birtokosa, Virágos Város és mégis, ha Sárospatak nevét kimondjuk bárhol a világon a Rákócziak ősi fészke jut mindenki eszébe, a gazdag történelmi múltú település, aminek ősi falai között a Rákócziak büszke szelleme ma is él.

A nagyságos fejedelem a következő mondatban foglalta össze a történelmet jelentő közszereplését:

„Nem félek őszintén ki-nyilatkoztatni oh örök igazság, kinek jelen munkámat ajánlám, hogy egyedül a szabadság szeretete és a vágy hazámat felmenteni az idegen járom alól, volt célja minden tettemnek.”

Levelezésében és önéletrírásában több világos utalást találunk arra nézve, hogy Rákóczi szabadságszeretét és hazá-

ja felszabadítása iránti vágyát őseivel irányába érzett lelki kapcsolata és tőlük származó politikai örökségének tudata táplálta.

Tudta és nem egyszer hangsúlyozta is, hogy őseitől olyan politikai kötelezettségek szálltak rá, amelyek elől nemcsak nem térhetett ki, de amelyeket egyedül csak Ő végezhetett el.

Rákóczi három tényezővel magyarázta meg önmaga előtt közszereplését, szabadságszeretét, hazája elszegényedésével, és a családi hagyományok vállalásával.

Az 1676-ban Borsiban született II. Rákóczi Ferenc, édesapja I. Rákóczi Ferenc Erdély választott fejedelme, német birodalmi választó fejedelem, Magyarország leggazdagabb főura, édesanyja Zrínyi Ilona, kinek apját, gróf Zrínyi

Péter horvátországi bánt, a Wesselényi féle összeesküvés miatt 1671. április 30-án Bécsújhelyen kivégezték.

Rákóczi így ír később vallomásaiban:

„Zavarba jövők uram, midőn a Te születésedet és azok körülményeit vizsgálom és a magaméval összehasonlítom. Te, Isten, magamnak és a mindenségnek Teremtője, istállóban születél és én palotában; Te ökrök és szamarak között, szegény pásztorok társaságában voltál, míg engem - aki a Te szemedben por és féreg - az udvari emberek sűrű csoportja vett körül. A Te szüleid szegény emberek voltak, enyéim fejedelmek, Te szegénységben jöttél a világra, én gazdagságban.”

Az ifjú Rákóczi, hamar elkötelezett történelmi személyiséggé fejlődött, már fiatalként tisztán látta a hazai és külföldi események egymásra hatását. Az Ő célja ugyanaz volt, mint a mai Magyarországé – a nemzeti összefogás – aminek érdekében képes volt leküzdeni még a felekezeti előítéleteket is. Mély istenhite, hazája iránti elkötelezettsége tette lehetővé, hogy felismerje, csak az összes társadalmi réteg összefogásával szabadítható fel a haza.

Mert ha Isten előtt egyenlők vagyunk, akkor a haza iránti elkötelezettségünkben is egyenlőnek kell lennünk.

Rákóczit a jezsuiták nevelték, de szembefordult velük. A keresztény sztoikus filozófiai munkákat olvasta, és érdeklődött az egyházak uniós törekvései iránt is. Mint meggyőződéses katolikus állt ki a protestánsok vallásszabadsága mellett is. 1704. január

27-én megtiltotta az iskolák elfoglalását. Megtiltotta, hogy a kollégiumok diákjai fegyvert fogjanak és a tanulást helyezte előtérbe. Itt Sárospatakon már 1703-tól megjelentek ismét a diákok, és 1705-től megindult a rendes oktatás. Megállapíthatjuk, hogy Ő - II. Rákóczi

Ferenc - képviselte a korai magyar felvilágosodást.

A magyarországi nemzeti-ségekkel az egyenlőség elve szerint bánt, a ruszinokat „gens fidelissimának, a leghűségesebb népnek” minősítette, hiszen a szabadságharc idején minden harmadik ruszin követte a Fejedelmet a háborúba, s a fegyvert fogott férfiak csaknem fele áldozta életét a magyar szabadságért. II. Rákóczi Ferenc így emlékszik a ruszinokra:

„Skoleba érkeztem. Megérkezésem hírére egy Kamenszky Petronius nevű jó öreg – egy szomszédos rutén zárdának a feje, aki gyermekkoromban karján hordozott – örömkönyökre fakadt, és nem tudván eltelni látásommal, elkísért a határokig.

Mihelyt híre terjedt jöttömnek a munkácsi hercegségben, alig lehet elképzelni, hogy milyen igyekezettel és örömmel tódult hozzám a nép... Ezek az emberek gyermekestől, feleségestől jöttek, és messziről meglátván engem térdre ereszkedtek, és orosz módra keresztet vetettek. Buzgóságukban és ragaszkodásukban nem csak élelemmel láttak el, hanem hazaküldvén feleségeiket és gyermekeiket, maguk beálltak a seregembe, és többé el sem hagytak... és kinyilatkoztatták, hogy velem akarnak élni, halni.”

„Pro patria et libertate!”

Felébredtek a mély álomból – bízunk benne, hogy végleg

A nem régi, 2011-es népszámlálás eredményei évek óta dédelgetett, kellemes meglepetést okoztak a Ruszinoknak. Szlovákiában nőtt azoknak a személyeknek a száma, akik kárpátaljai ruszin őseikkel azonosították magukat, úgy az anyanyelv tekintetében, mint a népességet illetően.

A Ruszin nemzetiséghez tartozónak vallották magukat:

.....1991.....2001.....2011.....

Fő 17 197 24 201 33 482

Növekedés %-ban a korábbi népszámlálási adatokkal összehasonlítva

+40,4 +38,6

Ruszin anyanyelvűnek vallották magukat:

.....1991.....2001.....2011.....

Fő 49 009 54 907 55 469

Növekedés %-ban a korábbi népszámlálási adatokkal összehasonlítva

+12,0 +1,0

A kontextusban 5,3 millió regisztrált Szlovák köztársasági lakos közül, jelenleg a Ruszin a negyedik legnagyobb nemzetiség a szlovákok, magyarok és romák után. Ugyanígy, a negyedik helyen szerepelnek az anyanyelv tekintetében. A mostani szlovákiai népszámlálás legtalányosabb kérdése az, hogy megközelítőleg 382 000 személy (azaz, az ország lakosságának 7%), nem adott egyértelmű választ a nemzetiségével kapcsolatos kérdésre („nezistene”), és több mint 405 200 személy (7,5%) nem válaszolt az anyanyelvvel kapcsolatos kérdésre. Ezek a számok sokkal magasabbak, mint az előző, 1991 és 2001 népszámlálások során voltak. Lehet, hogy egy részük kárpátaljai ruszin volt, és anyanyelvük is ruszin, azonban a leghihetőbb az, hogy Szlovákia más területein élő lakosok, akik úgy döntöttek, hogy épp így fognak tiltakozni a népszámlálás ellen, hogy negatív, „nem specifikus” válaszokat adnak a kérdőív egyes kérdéseire.

De miért növekszik az utóbbi két évtizedben Szlovákiában azoknak a száma, akik azonosulni akarnak kárpátaljai ruszin gyökereikkel? Egyik oka lehet a nagyon aktív információs kampány, melyet a népszámlálás előtt több ruszin szervezet folytatott. A Vladimir Protivnyák által vezetett Ruszin Obróda értékes munkája mellett a ruszin sajtóban (InfoРусин és

Народни Новинки) megjelent cikkek, valamint váratlanul ért minket egyes személyek pozitív aktivitása is, például olyanoké, mint a Sztáro Lyubovniban élő Ján Dopirják mérnöké, aki önként terjesztett néhány ezer tájékoztató plakátot, melyekben arra buzdították a Kárpátaljai Ruszinokat, hogy „magukra szavazzanak „a kérdőív” nemzetiségi hovatartozás kérdésére. Rendkívül aktív volt az Eperjesen létrehozott Népszámlálási Koordinációs Bizottság, melynek tagjává vált néhány ruszin szervezet képviselője. A bizottság, többek között egy jó ötletet valósított meg – azt, hogy szlovákiai kivezető országutakon több helyen nagy méretű táblákat kell elhelyezni, melyeket Robert Fico készíttetett, s melyek népszerűsítették a kárpátaljai ruszin identitást. Gratulálunk azoknak a szervezeteknek és személyeknek, melyek hónapokon keresztül olyan eredményes, önfeláldozó munkát végeztek a 2011-es népszámlálás előtt.

A szlovákiai ruszinok létszáma növekedésének másik oka az az állandó munka, melyet az 1989-es forradalomtól kezdve végeznek a nemzetiségi öntudat erősítése céljából. A közel húszéves időszak alatt – bizonyos esetekben pedig az észak-amerikai kárpátaljai ruszin mozgalom aktivistáinak segítségével, akik létrehozták az olyan intézményeket és szervezeteket, mint az A. Duchnovics Színház, sajtó, oktatási rendszer (elsősorban az Eperjesi Egyetem Ruszin Nyelv és Kultúra Intézete), Keresztelő Szent János Görögkatolikus Társaság, az utóbbi időben pedig az Eperjesi Ruszin Kultúra Múzeuma és a Ruszinok Klubja Szlovákiában.

Kérdezhetnénk, hogy befejeződött-e ezeknek az intézményeknek és szervezeteknek a munkája, és már nincs mit tenni? Azt kell válaszolnunk erre, hogy nem. De mit kell még tenniük? A válasz – a 22-es szám, pontosabban 22 000.

Visszatérve a fent említett statisztikához, elmondhatjuk, hogy a ruszin vezetők nyugodtak lehetnek, mivel a két népszámlálás eredménye szerint a ruszin nemzetiségűek száma először 41%-al, azt követően majdnem 38%-al nőtt. De van itt még valami – eltitkolják azt a számot, melyet egyszerű számtani módszerrel ki lehet számítani, azaz, azoknak az embereknek a számát, akik a ruszint anyanyelvűnek, de nemzetiségüknek egy másikat, valószínűleg a szlovákot jelölték meg. Itt is növekedést látunk, mert azoknak a válaszadóknak az aránya, akik a nemzetiiséggel és az anyanyelvvel kapcsolatos kérdésre nem egyformán válaszoltak 1991-ben (az első népszámlálás) körülbelül 32 000-el csökkent, míg a 2001-es (második népszámlálás) majdnem 22 000-el. Ez azt

jelenti, hogy van még 22000 fő Szlovákiában, akik ruszinul beszélnek és „várnak” arra, hogy kifejezzék nemzetiségi identitásukat a következő, 2021-es népszámlálás folyamán.

Hogyan nevezzük az a 22 000 embert, és hogyan magyarázzuk el nekik többek között, az állampolgársági (szlovák) és a nemzetiségi (ruszin) koncepció közötti különbséget? Az eddigiekhez hasonlóan, annak a 22 000 embernek nem csak azoknak a fent említett személyeknek és szervezeteknek az áldozatos munkája kell ehhez, hanem sok újnak is, akik az elkövetkező évtizedben csatlakoznak hozzánk. Minden erőnket a társadalmi-kulturális oktatásra kell összpontosítanunk, nevezetesen arra, hogy növeljük a ruszin nyelvet és kultúrát oktató általános és középiskolák számát.

És végül, az utolsó szlovákiai népszámlálás eredményei egy nagyon fontos tényre világítanak rá, arra,

hogy a többi szláv néphez hasonlóan a kárpátaljai ruszinoknak is az a közös vonásuk, hogy könnyen belevetik magukat egy új projektbe, aztán alábbhagy a kedvük, és gyakran több évtizedes passzivitásba merülnek. Pontosán erre mutatott rá népünk nagy ébresztője, Alexander Duchnovics is, amikor arra kérte a kárpátaljai ruszinokat, hogy „ébredjenek fel mély álmukból”. A szlovákiai ruszinok cselekedetei – beleértve a népszámlálást – az utóbbi húsz évben példaként szolgálnak más országokban élő ruszinok számára. A szlovákiai ruszinok gyakorlatilag válaszoltak Alexander Duchnovics felhívására. Felébredtek mély álmukból, és hál' Istennek eszük ágában sincs visszaaludni, optimistán tekintenek a jövőbe.

*Professzor Dr. Pável Robert Mágocsi,
akadémikus, az USA-beli Kárpátaljai Ruszin
Tudományos Központ elnöke, a Ruszinok
Világkongresszusának tiszteletbeli elnöke
Fordította: Tudlik Ferencné*

Ruszinok Debrecenben

Debrecenbe, mint regionális központba, egyetemvárosba a ruszinság spontán, több lépcsőben, és több területről költözött, jelentős többségünk a II. világháború után. Több, korábbi eredménytelen kezdeményezés után 2010-ben sikerült megvalósítani az át-törést, megalakult az önkormányzat, melynek 2011. év a tanulóéve volt.

Ruszinok Debrecenben? Alig pár éve még magának a kérdésnek a felvetése is teljes értetlenséget váltott volna ki az „egység-sugarú” cívisek körében – is. Még a mai napig is él talán az a téveszme városunkban, hogy görögkatolikusok azok románok. Évek kellettek hozzá, hogy megtudjam ennek a téveszmének az eredetét: a II. világháborúban a megszálló román csapatok katonáit – felekezetüktől függetlenül – a városban akkor egyetlen keleti rítusú keresztény templomba vezényelték tábori lelkészeik. Persze, „természetesen” görög katolikus testvéreink sem ismerték húsz-harminc évvel ezelőtt – néhány, Kárpátaljáról ide származott kivétellel – ezt a nemzet-nevet. A Szepességből, Gömörből, Tornából, Abaújból, Borsodból, Zemplénből közvetlenül származók közül legtöbben a rutén megnevezést ismerték és páran tisztában voltunk azzal, hogy az őseink javarészt az „erdőirtó rutének” voltak. A többiekben valami olyasmi kép él, hogy őseik olyan „tótok” voltak („Borsodban a lengyel is tót”), akiknek „orosz” papjuk volt...

Városunkba a ruszinság több lépcsőben, és több területről költözött, jelentős többségünk a II. világháború után. Szervezett betelepítésről, soltészek vagy kenézek és papok vezette közösségek számára biztosított telkekről, jogokról nincs tudomásom (bár a városkörnyéki erdőpuszták vákáncsosai között is lehettek), de a város régióközpont-jellege századok óta folyamatosan vonzotta és vonzza ma is a spontán beköltözőket. A legjelentősebb kibocsátó helyek a

Hajdúság és a Dél-Nyírség volt, és egyetemvárossá válásának következtében a mai Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből és a jelenlegi keleti határaink mentén fekvő megyékből a Bodrogháztól Biharig nagyon sok első generációs értelmiségi ragadt itt, nemritkán ide vonzva szüleit, tágabb rokonságát is. Ugyancsak sok testvérünk érkezett Kárpátaljáról és néhányan még Romániából is. „Egy költözés egy leégés” tartja a közmondás, és

valóban szembeötlő, hogy az egyes költözések mennyire hozzájárulnak az eredeti identitás és a néphagyományok elvesztéséhez. Fokozottan jellemző ez a spontán, családi jellegű migrációra. A török megszállás és járványok által elnéptelénített helyekre (pl. a Délvidékre) a Kárpátokból és a Cserehátról behívott (többek szerint – legalábbis részben – visszahívott) közösségek vitték a hagyományainkat, nyelvünket. Ők legtöbbször sokkal jobban megőrizték

kettős, legtöbbször ruszin-magyar identitásukat, mint a több lépcsőben költözők és a spontán bevándorlók. A nyírségi és a hajdúsági ruszinok többsége néhány generáció alatt szinte teljesen elveszítette ruszin nemzeti identitását, ami teljesen érthető, ha azt nézzük, hogy nemcsak vallásilag, hanem nyelvileg és etnikailag is vegyes települések, sőt mi több, görögkatolikus egyházközségek alakultak ki – és erősödtek meg nagyon is – az élettudományokból oly jól ismerhető „hibrid vigor” következtében. Azok, akiknek akár színgörögkatolikus ősei között hajdúnak mondott különböző délszláv és esetenként török eredetűek ugyanúgy vannak, mint románok és ruszinok, bizony legtöbbször kizárólag magyar identitásúak, és talán pontosan azért, mert valahol – legalábbis őseik nevéből – mégiscsak érzik, hogy őseik többségében nem Árpád apánkkal érkeztek e tájra, nagyon is magyarnak tartják magukat. Nem ritkán hazánkban is szélsőséges „magyarkodó” nacionalista ideológiákhoz és szervezetekhez csapódnak, alighanem kompenzálandó gazdag családfájukat.

A debreceni ruszin közösség formálisan bő két éve jött létre. Korábban is voltak egymástól elszigetelt, és így elhalt kezdeményezések, hét éve már az országos önkormányzattal való kapcsolatfelvételig és a web2 közösségi portál(ok) megindításáig ugyan eljutottunk, de akkor annyiban is maradt a dolog. A legutóbbi választások során sikerült megvalósítani az áttörést, hiszen elegendően regisztrálták magukat a választói névjegyzékben és elegendően vették a fáradságot ahhoz, hogy elmenjenek szavazni. Ennek eredményeként 2010 végén megalakult az önkormányzatunk. Tagjai: Bardóczi Piroska, Telenkó Bazil Mihály és Tóth Zoltán és Soltészné Radvánszky Edit. Az elnökséggel járó feladatokat e sorok írója vállalta fel. Jellemző, hogy az önkormányzat négy tagja közül három első generációs beköltöző, mégpedig a Bódva és a Hernád közötti területről, a Cserehátról.

A 2011-es év tanuló év volt. Ha kis létszámban is, de lelkesen képviseltettük magunkat az országos önkormányzat által szervezett, országos jelentőségű, egyházi és „helyi értékű” rendezvényeken, támogattuk és támogatjuk a szépen gyarapodó számú, a ruszin hagyományoktól elválaszthatatlan értékörzű debreceni egyházi közösségeket és intézményeket, országos kezdeményezéseket, továbbá valamelyest megalapoztuk a működésünk technikai-informatikai hátterét.

2012-ben egyre bővülő közösséggel kapcsolódunk be az országos és helyi programokba, rendezvényekbe, az ilyen alkalmakat mindig kiegészítettük valami saját szervezésű eseménnyel, helyszínnel is. Beindítottuk saját honlapunkat:

<http://debreceniruszinok.hu>, tovább fejlesztettük kapcsolatainkat a bővülő egyházi intézményhálózattal, és kulturális-hagyománymentő programokat (családi nap Szent Iván napjára, „Élő Betlehem”, karácsonyi ajándékkészítő kézműves foglalkozás, fotókiállítás –

színvonalas néprajzi megnyitó előadásokkal – „Szakrális építészeti emlékeink - Ruszinföldi fatemplomaink” címmel a Szent Efrém Görögkatolikus Általános Iskolában (Debrecen, Kossuth u. 44.), ahol „Kárpátaljai néprajzi kutatások” címmel – könyvbemutatót is rendeztünk.

Nagyon jó a kapcsolatunk a helyi városi önkormányzattal és a hivatali apparátussal, amely paradox módon abból adódik, hogy az ország egyik legnagyobb lakosságszámú önkormányzatáról van szó. A megalakult nemzetiségi közösségek önkormányzatainak törvényességi felügyeletét és hivatali támogatását szakreferensek látják el, akik munkaidejük jelentős részében a rájuk bízott közösségek dolgait intézik, megvédve így a nemzetiségi önkormányzatokat attól, hogy beleessenek, beleessünk a törvénysértések csapdájába. A gazdálkodási szabályok betartására, és a pénzügytechnikai feladatokra a pénzügyi osztályon is mindig ugyanazt a szakértőt kellett eddig keresnünk. A városi önkormányzat minden ülésére meghívót kapunk, természetesen az előterjesztésekkel együtt. Ez idáig nem szerepelt olyan releváns téma, amely szükségessé tette volna személyes részvételünket és felszólalásunkat. A város az egyre szigorodó költségvetéséből mindeddig jelentős (évi egymillió forintos) támogatást biztosított a nemzetiségi önkormányzatoknak, az viszont kérdéses, hogy erre ebben az évben is képes lesz-e? Külön „székházzal”, „irodával” jelenleg nem rendelkezünk, a város ugyan felkínálta számunkra is a lehetőséget egyes ingatlanok bérleti díj-mentes, illetve nagyon kedvezményes igénybevételeire, de azoknak az ÁFA és a nagyon magas közmű-költsége a jelenleg általunk egyelőre ellátott feladatokkal nem lenne arányban. Eddigi rendezvényeinkhez tökéletesen megfelelt a csapókerti templom tavaly nyáron felszentelt közösségi háza, amelyben már az új párókus szeretettel fogadott minket, és a jövőben is tervezzük egyházi intézményeinkben rendezvények, kiállítások rendezését. Önkormányzatunk tagjait nemcsak a „regisztrált” ruszinok, hanem hittestvéreink többsége személyesen is ismeri, de elérhetőek vagyunk a és.a.ruszin@gmail.com címen is.

Természetesen a későbbiekben nem zárjuk ki a lehetőségét, hogy akár más (civil vagy egyházi) szervezettel közösen, vagy valamelyik egyházi intézményben kialakítsunk egy állandó bázist, amire igények már jelentkeztek, és lehetőségek is körvonalazódnak látszanak. Terveink, vágyaink között elsősorban a nagyobb létszámú közösségi tevékenységek, bálók, zárándoklatok megszervezése, a hagyományaink ápolásában szerepet vállaló intézményekkel való szorosabb együttműködés, információs bázis létrehozása és működtetése, technikai hátterünk további fejlesztése, valamint könyvkiadás is szerepelnek.

Tóth Zoltán
elnök

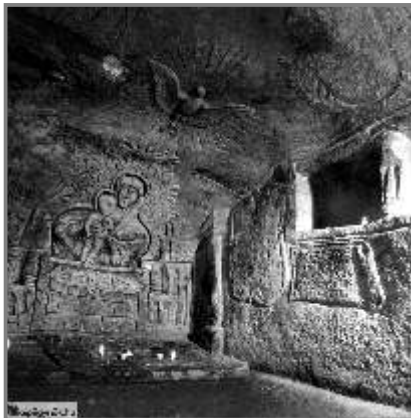

Miskolc-Görömböly

A török hódoltság és az elnéptelenedés (1544–1711)

A 16. század közepétől fogva a környék egyházi központja Mindszentre és Miskolcra helyeződött át. A tapolcai apáti cím, mint címzetes egyházi javaadalom pedig az apátság egykori birtokainak kegyuraságát, és természetesen a jobbágyfalvak – köztük Görömböly – jövedelmeinek hasznát jelentette. Hogy ezek a bevételek jelentősek lehettek, azt bizonyítja a sűrűn változó birtoklástörténet. Görömböly az egész környékkel együtt Szapolyai Jánosé lett, majd Balassa Zsigmond visszafoglalta és visszajuttatta Oláh Miklós kezére. 1569-ben, a Habsburgok hatalmának megszilárdulása után újra királyi birtok lett: a diósgyőri koronauradalom részeként igazgatták. A koronauradalom azonban nem gazdálkodott rajta, hanem zálogba vagy bérbe adta. Előbb a szendrői vár birtokához tartozott, majd Wesselényi Ferenc nádor, később a Rákócziak birtokolták. Az apáti cím az egri érsekségre szállt, azonban Eger eleste után az 1600-as évektől az egyházi felügyelet formálissá vált.

A 16. század folyamán – az országos eseményekkel összhangban – Görömböly lakossága is református hitre tért át. 1595-ben temploma a

reformátusoké, önálló egyházközségként először 1612-ben említik. Az 1641-es egyházlátogatás forrásai szerint a helyi gyülekezet Ragályi György nevű lelkészét önállóan eltartotta, borból és gabonából jelentős járandóságot fizetett a parókiának.

A 16–17. század nemcsak a birtoklástörténetben, hanem a falu életében is zűrzavaros, pusztulásokkal teli időszak. Görömbölyt először 1544-ben dúlták fel a török hadak, majd 1555-ben és 1564-ben pestisjárvány szedte áldozatait. Egy 1582-es adólajstrom szerint Görömböly és Tapolca volt a környék két legkisebb települése. 1596-ban, a mezőkeresztesi csatavesztés után valószínűleg teljesen el is néptelenedett. 1616-ban a lakosság Miskolc környékéről az adófizetés elől elszökött. 1679-ben újabb pestisjárvány pusztított, hat évre rá Görömbölyön mindössze öt házban laktak. A török kiűzése után a Rákóczi-szabadságharc hozott ismételt pusztulást, mígnem 1710–1711-ben egy újabb pestisjárványban Görömböly teljesen elnéptelenedett. A korabeli forrásokban *deserta*, azaz *puszta* kifejezéssel jelölték. (Folytatjuk)

Tóth Arnold

a Miskolci Herman Ottó Múzeum igazgatóhelyettese

Kiadja
az Országos Ruszin Önkormányzat
Felelős kiadó: Gircz Vera

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Káprály Mihály - felelős szerkesztő
Szónoczky János Mihály - főszerkesztő
Manajló András - művészeti szerkesztő
Pernye-Klamár Sára - szerkesztő
Szkiba Irén - szerkesztőségi titkár

A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.

Tel./Fax: (06-1) 468-2636

E-mail: ruszin.onkormanyzat@gmail.com
http://ruszin.com

Nyomdai munkálatok: AMG experts Bt.

A lapban megjelent cikkek bármilyen felhasználásánál a „Ruszin Világ”-ra hivatkozni kell.

Появляю новинки пудпоровали: Вседержавное Русинське Самосправованя, Вседержавное Общество Русинської Інтелігенції імени Антонія Годинки, Общество за Културу Карпатського Рєгіона, Общество Русинської Културы и Общество Русинув / Рутенув Мадярицины.

A lap az Országos Ruszin Önkormányzat, a Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmisségi Közhasznú Egyesület, a Kárpátok Régió Kultúráért Közhasznú Egyesület, a Ruszin Kulturális Egyesület és a Magyarországi Ruszinok /Rutének/ Országos Szövetsége támogatásával jelenik meg.

ISSN: 1785-1149

Egy példány eladási ára: 600 Ft.

Выдає:
Вседержавное Русинське Самосправованя
Отвѣтальный выдаватель: Віра Гіріц

Члены редакції:
Др. Михайл Капраль - отвѣтальный редактор
Янош Мигаль Соноцкі - главный редактор
Андрій Манайло - умільський редактор
Шара Перне-Кламар - редактор
Ірина Скиба - секретарь

Адрес редакції:

1147 Будапешт, уліця Дєрмот 85/б.

Тел./Факс: (06-1) 468-2636

E-mail: ruszin.onkormanyzat@gmail.com
http://ruszin.com

Друк: AMG experts Bt.

При передрукови посилати ся на “Русинський Світ”